

Årsberetning 2008

Kulturarvsstyrelsen Bygninger

KULTURARVSSTYRELSEN

Forsidefoto: Loppen på Christiania.

Årsberetning 2008

Kulturarvsstyrelsen Bygninger

Indhold

5 Forord

6 Fredningsbeslutninger

- 6 Villaen Højen 13, Brabrand ved Århus
- 8 Villaen Attemosevej 53, Søllerød
- 9 Sandbjerggård, Sotterup
- 10 Ting- og Arresthuset, Sandagervej 52, Fjerritslev ved Kollerup
- 11 Herredsfogedboligen, Sandagervej 49, Fjerritslev ved Kollerup
- 12 Horsens Ting- og Arresthus, Horsens
- 13 Rud. Rasmussens Snedkerier, Nørrebrogade 45 A-E, København
- 14 Det store Gravkapel ved Holmens Kirke, København
- 15 Multihuset, Christiania, København
- 16 Det lille Krudthus, Christiania, København
- 17 Loppen, Christiania, København

18 Fredningsudvidelser

- 18 Amaliegade 40-42, København
- 19 Viby Bygade 12 og Viby Bygade 16, Mesinge ved Kerteminde
- 20 Sankt Peders Stræde 41, København
- 21 Badstuestræde 15, København

22 Fredningsophævelser

- 22 Studsgade 27, Århus
- 23 Mosegård, Østerbyvej 1, Besser på Samsø

24 Restaureringsager, udvalgte

- 24 Dragsholm Allé 1, Dragsholm Slot, Odsherred
- 26 Dyrehavevej 84, Dyrehave Mølle, Nyborg
- 27 Emil Møllersgade 41-49, Bastian, Horsens
- 28 Jagtvej 200, Kanslergården, København
- 29 Lille Gråbrødrestrede 1, Odense
- 30 Juulskovvej 12, Juulskov, Nyborg Kommune
- 32 Palstrupvej 25, Palstrup, Viborg Kommune
- 34 Slotsvej 56, Gram Slot, Haderslev Kommune
- 35 Søllerødvej 30-32, Carlsminde, Rudersdal Kommune
- 36 Søtorvet 2, København
- 37 Wedelslundvej 1, Wedelslund, Sjelle ved Galten
- 38 Wildersgade 53, Christianshavn, København
- 39 Wildersgade 60, Christianshavn, København

40 Herregårdsmidlerne

40 Oddenvej 31, Odden Hovedgård, Mygdal ved Hjørring

41 Ørslev Kloster, Hejlskovvej 15, Hald nær Skive

42 Overgård Gods, Overgårdsvej 28, Mariagerfjord

43 Materialedepoter

44 Kulturarvsstyrelsens egne bygninger

44 Østergade 2, Karnaphuset, Rønne, Bornholm

45 Rewentlowsvej 2, Brahetrolleborg Vandmølle, Korinth ved Fåborg

46 Faurhøjsvej 43, Bremerstente, Vester Åby ved Fåborg

47 Trekroner 1, Trekroner Fort, Københavns Havn.

48 De Ovale Haver, Have nr. 28, Nærumgårdsvej 73, Rudersdal Kommune

49 Salling Østergård, Østergårdsvej 1, Åsted, Skive Kommune.

50 Tilskudsmidler, fordeling af

50 Fordeling af støttemidler fordelt på typer af arbejder

50 Procentvis fordeling af støttemidler efter typer af arbejder

51 Procentvis fordeling af støttemidler i bygningskategorier

51 Procentvis fordeling af støttemidler efter regioner

Forord

Kulturarvsstyrelsens aktiviteter i 2008 vedrørende bygningskulturen viser noget om spændvidden i vores kulturarv.

Det viste sig f.eks. med *Bygningskulturens Dag 2008*, hvor årets tema var *Velfærdssamfundets Bygninger fra perioden 1950-1980*. Bygningskulturens Dag, der er den danske udgave af de fælleseuropæiske European Heritage Days, holdes hvert år den anden weekend i september. I hele landet fandt flere end 60 arrangementer sted den 13. - 14. september. Velfærdssamfundets Bygninger er en ofte overset periode af dansk arkitekturhistorie, der ikke tilskrives megen arkitektonisk værdi. Ikke desto mindre gemmer sig her historien om de bygninger, som de fleste danskere kom til at bo, uddanne sig eller arbejde i, og ingen anden periodes bygninger har i den grad ændret landskabet, byerne og danskernes hverdag. Kulturarvsstyrelsen ønskede med dagen at skabe debat om Velfærdssamfundets Bygninger og at vise, at periodens bygningskultur rummer flere kvaliteter end fordommene giver indtryk af.

Folketingets Kulturudvalg afgav i 2007 beretning om bygningsbevaringsindsatsen i Danmark. I forlængelse heraf nedsatte Kulturministeren et bredt sammensat udvalg, der fik til opgave at udarbejde en uafhængig udredning om den danske bygningsbevaringsindsats. Udvalget har gennem 2008 afholdt en række møder herom. Resultatet bliver offentliggjort i en rapport i 2009.

Det er blevet en tradition, at der bliver afholdt *Restaureringsseminar* i samarbejde med Arkitektskolerne i Århus og København. Den 31. januar 2008 afholdt Kulturarvsstyrelsen seminaret i Vega på Vesterbro i København. Temaet var *Tilbygninger til fredede huse*, der er en af arkitektfagets store udfordringer, hvor arkitekterne, udover at skulle skabe en bygning efter bedste evne, også skal vise hensyn og stillingtagen til en anden arkitekts skaber verden.

Som årsrapporten viser, har Kulturarvsstyrelsen i 2008 truffet beslutning om 11 nye fredninger, 5 fredningsudvidelser og ophævet 2 fredninger. Bygningskontoret har i årets løb behandlet 1.466 ansøgninger om byggearbejder. Derudover har kontoret haft 256 sager på fredningsområdet og 785 sager af anden karakter. I forbindelse med byggesagerne har bygningskontoret forvaltet en tilskudsramme til de fredede bygninger på 49 mio. kr. Derudover er der uddelt midler fra den særlige pulje til restaurering af fredede herregårde på i alt 24 mio. kr. til anvendelse med 6 mio. kr. årligt i perioden 2007-2010. Herregårdsmidlerne er blevet tildelt med krav om, at projekterne skal være synlige for offentligheden for at kunne opnå støtte.

I 2008 var Kulturarvsstyrelsen ejer af seks fredede ejendomme: Salling Østergård ved Limfjorden, Søfortet Trekroner i Københavns Havn, Karnaphuset på Bornholm, Brahetrolleborg Vandmølle på Fyn og Bremerstente sammesteds. I året har Kulturarvsstyrelsen endvidere erhvervet Kolonihave nr. 28 i De Ovale Haver i Nærum tegnet af havearkitekt, professor C. Th. Sørensen. I årsberetningen beskrives de større og mindre restaureringsarbejder, som styrelsen i løbet af året har gennemført på disse bygninger.

Årsberetningen for 2008 giver et overordnet indtryk af det arbejde, Kulturarvsstyrelsen henover året har udført for at varetage vores fælles bygningskulturelle arv. Beretningen afspejler, at arbejdet med bygningskulturen ikke er en statisk proces, men at der konstant er behov for at se på kulturarven med nye øjne for at kunne beskytte og formidle de værdier, der ligger i vores kulturarv, og som må bevares for eftertiden.

Mogens A. Morgen
Kontorchef, Arkitekt MAA

Fredningsbeslutninger

Villaen Højen 13, Brabrand ved Århus

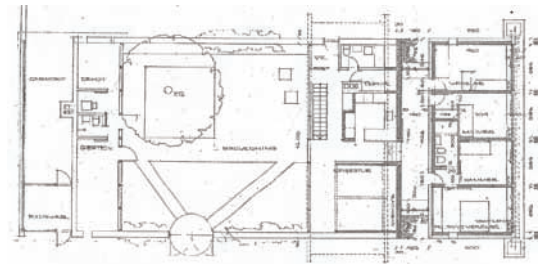
Fredningsbeslutningen blev truffet den 14. januar 2008.

Fredningen omfatter villaen Højen 13 i Brabrand, Brabrand By, Århus Kommune.

Kulturarvsstyrelsen finder, at villaen med tilbygning, udhus og carport samt den indre gård med omgivende mure (1958, udvidet 1970 af Knud Friis), beliggende Højen 13 i Århus Kommune, har de helt særlige, først og fremmest arkitektoniske værdier, der kan begrunde en fredning af en bygning, der er under 50 år.

Villaen, der er opført som arkitekt Knud Friis' egen bolig og tegnestue fremstår med sine klare og ukomplicerede former, sit robuste, "brutalistiske" formsprog og sit rå, næsten grove materialevalg som en arkitektonisk stærk og meget personlig fortolkning af datidens internationale strømninger i form af især moderne, japanske bygningskunst. Dette er et meget velbevaret eksempel på arkitektfirmaet Friis & Moltkes nøgterne villaarkitektur, med hvilken de to arkitekter prægede villabyggeriet i efterkrigsårenes Danmark.

For at opretholde villaens bærende fredningsværdier lægger Kulturarvsstyrelsen vægt på, at man fremover bevarer husets eksisterende struktur med de tre bygningskroppe sammenbundet ved længdegående havemure og bag disse en brolagt gårdhave. Hertil kommer de eksisterende overflader og farvevalg: den rå beton, de hvidmalede teglstensmure og det sortmalede træværk og, i det indre, den relativt åbne plan samt de eksisterende overflader i form af sorte skifergulve, hvidmalede vægge, rå betonlofter, malede døre og i overretagen væggenes bræddebeklædning.

Plantegning med hus og have.

Villaen Højen 13 set fra havesiden.

Villaen Attemosevej 53, Søllerød

Fredningsbeslutningen blev truffet den 23. januar 2008.

Fredningen omfatter villaen med brolagt forplads, terrasse samt swimmingpool med badehus (1970 af Gehrdt Bornebusch) på Attemosevej 53, Søllerød By, Rudersdal Kommune

Kulturarvsstyrelsen finder, at villaen med brolagt forplads, terrasse samt swimmingpool med badehus (1970 af Gehrdt Bornebusch) har såvel de helt særlige arkitektoniske som de helt særlige kulturhistoriske værdier, der kan begrunde en fredning af en bygning under 50 år.

Huset fremstår, trods sin vældige størrelse, som en relativt beskeden og umonumental familiebølg, helt i tråd med den tids enfamiliehusbyggeri. Samtidig har bygning og terræn i forening en stærk skulpturel virkning, ikke mindst båret af de karakterfulde, buede tagformer.

Husets bærende fredningsværdier knytter sig foruden tagformerne til det enkle planprincip, hvor en række parallelle vægge på den ene side følger en stram modultakt og på den anden

side omslutter en række rum, der grupperer sig omkring en indre gård. Hertil kommer den konsekvente, rustikke og meget tidstypiske materialeholdning med berappede, røde teglstensvægge, bindbjælker i ubehandlet træ, gulve med brune teglstensklinter, yder- og inderdøre i gule, orange og hvide farver og den oprindelige køkkenindretning i orangemalet træ med nagelfast spisebord samt den originale indretning i de to badeværelser.

Endvidere knytter fredningsværdierne sig til husets fine tilpasning til grundens hældning og det enestående samspil mellem bygningens indre og det omgivende, meget store, landskabelige haverum.

Villaen Attemosevej 53 set fra havesiden.

Sandbjerggård, Sotterup

Fredningsbeslutningen blev truffet den 8. april 2008.

Fredningen omfatter stuehuset på Sandbjerggård, Sandbjergvej 101, Sottrup, Sønderborg Kommune.

Kulturarvsstyrelsen finder, at stuehuset til Sandbjerggård, Sandbjergvej 101, Sandbjerg, Sønderborg Kommune har såvel de kulturhistoriske, herunder arkitekturhistoriske som de arkitektoniske værdier, der kan begrunde en fredning.

Sandbjerggårds stuehus fremtræder med sin toetages facade mod syd og det ekstremt høje tegltag som en markant repræsentant for den sønderjyske byggestil fra 1700-tallet. Bygningen rummer både udvendige og indvendige detaljer, der i en blanding viser såvel den sønderjyske rokokostil som den tidligere barokke byggestil.

Samtidig er bygningen et vigtigt led i fortællingen om Sønderjylland som hertugdømme. Sandbjerggård ligger vis á vis det fredede Sandbjerg og illustrerer således også geografisk

den historiske sammenhæng mellem de to bygningskomplekser fra hovedgården på det gamle voldsted til palæet overfor.

Kulturarvsstyrelsen finder således, at de bærende fredningsværdier især knytter sig til bygningens faste proportioner med den store halvvalmede, ubrudte tagflade, de enkle karske facader og den faste vinduestakt. Hertil kommer de bevarede detaljer i form af ligkammer, ud- og indvendige døre samt den karakteristiske gesimsafslutning.

Styrelsen vægter derudover, at højseanordningen ude som inde samt lugen i gavlen opretholdes.

Beklædte revledøre, staldør og flammeret dør.

Sandbjerggård med den store ubrudte tagflade. I gavlen anes lofthejset.

Ting- og Arresthuset, Sandagervej 52, Fjerritslev ved Kollerup

Fredningsbeslutningen blev truffet den 9. april 2008.

Fredningen omfatter Ting- og Arresthuset på Sandagervej 52, Fjerritslev By, Kollerup, Jammerbugt Kommune.

Kulturarvsstyrelsen finder, at Ting- og Arresthuset (1909 af Victor Nyebølle) Sandagervej 52 i Fjerritslev, Jammerbugt Kommune har de kulturhistoriske, herunder især de arkitekturhistoriske værdier, der kan begrunde en fredning.

Samspillet mellem den tilbagetrukne herredsfogedbolig og det mere centralt placerede Ting- og Arresthus fortæller om den statslige myndigheds fremtrædende plads i det lokale samfund. Bygningens eklektiske stil med det imponante indgangsparti med søjler og klokketårn samt det store vindue mod vest fremhæver bygningens symbolværdi. De tidligere cellevinduer i sydfacaden, som vendte mod offentligheden, har manet til eftertanke.

Bygningens meget sammensatte arkitektur, nationalromantikken klædt i såvel italiensk som dansk udtryk er et udtryk for samtidens opfattelse af, at en bygnings funktion skulle afspejles i det udvendige. Går man rundt om bygningen kan alle funktioner: Indgang, retssal, bolig og celler aflæses tydeligt udefra. Samtidig hæver bygningen sig op over det sædvanlige med sin detaljeringsgrad og udsøgte materialebehandling.

Kulturarvsstyrelsen finder, at de bærende fredningsværdier især knytter sig til bygningens ydre anlæg, den stadig aflæselige funktionsopdeling, detaljerigdommen og den fine materialebehandling. I det indre knytter fredningsværdierne sig især til retssalen med dens panelering og døre samt til cellegangen med dens rustikke vægge.

Endelig skal Kulturarvsstyrelsen anbefale, at der ved en fremtidig istandsættelse af bygningen lægges vægt på at fremdrage retssalens krydshvælv.

Ting- og Arresthuset i Fjerritslev.

Herredsfogedboligen, Sandagervej 49, Fjerritslev ved Kollerup

Fredningsbeslutningen blev truffet den 23. april 2008.

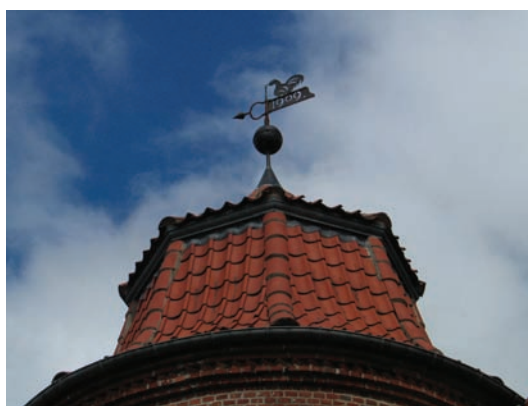
Fredningen omfatter Retten i Fjerritslev, den tidligere herredsfogedbolig på Sandagervej 49, Fjerritslev By, Kollerup, Jammerbugt Kommune.

Kulturarvsstyrelsen finder, at herredsfogedboligen (1909 af Hother Paludan) på Sandagervej 49 i Fjerritslev, Jammerbugt Kommune, har de kulturhistoriske, herunder især de arkitekturhistoriske værdier, der kan begrunde en fredning.

Herredsfogedboligen er et værdigt eksempel på en af statens gedigne og vægtige bygninger. Bygningens gennemarbejdede eklektiske stil har stor symbolværdi i det lokale samfund. Blandingen af nationalromantisk og nybarok stil, tårnet og den høje beliggenhed fremhæver bygningen i det lille bysamfund. Dertil kommer, at den blandt de mange officielle bygninger under Domstolsstyrelsen indtager en ganske særlig plads, idet den er en af de få tilbageværende, som er opført som selvstændig boligbygning.

Kulturarvsstyrelsen finder, at de bærende fredningsværdier især knytter sig til bygningens ydre med de kamtakkede gavle og det centrale tårn samt i det indre til hallens stjernehvælv, trappeopgangene og de oprindelige døre og vinduer.

Styrelsen skal anbefale, at man ved fremtidige istandsættelser arbejder med en farvesætning af rummene, som i højere grad svarer til den oprindelige.

Herrefogedboligen i Fjerritslev

Horsens Ting- og Arresthus, Horsens

Fredningsbeslutningen blev truffet den 16. maj 2008.

Fredningen omfatter det trefløjede anlæg Horsens Ting- og Arresthus, Rådhusgade 3-5, Horsens Kommune.

Kulturarvsstyrelsen finder, at Horsens Ting- og Arresthus, Rådhusgade 3-5, Horsens Kommune af Hector Estrup har de kulturhistoriske, herunder arkitekturhistoriske og arkitektoniske værdier, der kan begrunde en fredning.

Horsens Ting- og Arresthus udtrykker sig arkitektonisk med stor symbolsk styrke. Borgerne skulle ved at betragte facaden lære noget om statens og lovens betydning. Estrup opnår dette i den tredelte, kraftfulde facade, der på samme tid med de to omhyggeligt ornamenterede gavlpartier understrejer lovens betydning, medens han i midterpartiets tilbagetrukne, dystre udtryk arbejder med afskrækkelsen som arkitektonisk tema. Indvendigt har han med omhu doceret udsmykningen og dekorationerne efter rummenes status. Hvor han i de officielle rum arbejder med snedkerdetaljer, stuk, hvælvinger og bemalinger, vender han sig i fængselsafdelingen til udsmykning i mere rustikke murdekorationer.

Hector Estrup har gennem sit virke som arkitekt i en årrække sat et afgørende præg på Horsens. Han har tegnet forretningsejendomme, beboelsesejendomme, stiftelser, en kirke og villaer. Ting- og Arresthuset er en af hans mest fremtrædende bygninger og er eksponent for den arkitekturhistoriske periode i årtierne omkring 1900, hvor en enkelt arkitekt kunne præge byens udvikling og udseende.

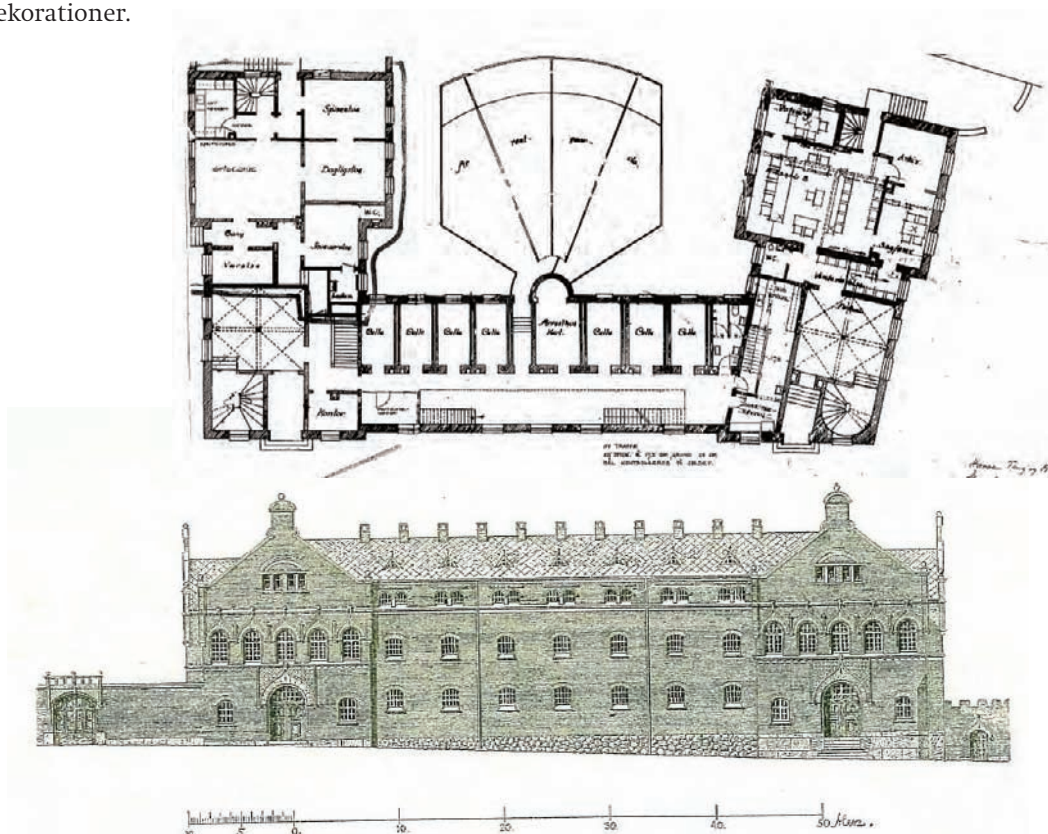
Ting- og Arresthusets placering i tæt samklang med rådhus og politistation i byens centrum er den kulturhistoriske fortælling om magtens tredeling og samtidige koncentration i provinsbyen.

Kulturarvsstyrelsen finder, at de bærende fredningsværdier især knytter sig til bygningens facade mod Rådhusgade, til de to halls med hvælvinger og søjler, til lofternes udsmykning og stuk og til de to trapper. I fængselsafdelingen til durschsigten gennem etagerne og til rækkerne af celleindgange samt til forbindelsesgangen.

Endelig skal Kulturarvsstyrelsen anbefale, at fangegården fjernes.

Horsens Ting- og Arresthus. Facade og stueplan.

Rud. Rasmussens Snedkerier, Nørrebrogade 45 A-E, København

Fredningsbeslutningen blev truffet den 4. september 2008.

Fredningen omfatter det kombinerede bolig- og industrianlæg bestående af fabriksbygningen i 4 etager mod Stengade fra 1876, det 5 etagers forhus mod Nørrebrogade med sidefløje opført 1894-95 til beboelse, fabriksbygningen i gården i 4 etager og mansardetage fra 1911, tegnet af arkitekt Alfred Thomsen, samt bag denne det lille havehus og retiredebygning beliggende på Nørrebrogade 45 A-E, Københavns Kommune.

Kulturarvsstyrelsen finder, at Rud. Rasmussens snedkerier bestående af det kombinerede bolig- og industrianlæg med fabriksbygning i 4 etager mod Stengade (1876), det 5 etagers forhus mod Nørrebrogade med sidefløje (1894-95) til beboelse, fabriksbygning i gård i 4 etager og mansardetage (1911) samt bag denne det lille havehus og retiredebygning beliggende Nørrebrogade 45 A-E, Københavns Kommune har de kulturhistoriske værdier, der kan begrunde en fredning.

Anlægget repræsenterer på værdig vis brokvarterernes bebyggelser med kombinationen af beboelse og erhverv, som var typisk i slutningen af 1800-tallet.

Fabriksbygningen i gården er i sin opbygning et fint bevaret eksempel på den klassiske fleretagers produktion efter engelsk mønster, som også i dag fungerer med arbejdsfunktionerne delt naturligt på de enkelte etager takket være skabelsen af en helt unik produktion af danske kvalitetsmøbler, der kombinerer fint håndværk med præcisionsmaskiner.

Styrelsen finder, at de bærende fredningsværdier især knytter sig til fabriksbygningernes åbne produktionsrum belagt med trægulve, belyst af vinduer i begge sider af bygningen, samt beboelsesbygningens tidstypiske lejlighedsstruktur med pudsede overflader, stuk, paneler og trægulve.

Kulturarvsstyrelsen skal anbefale, at det fremadrettet søges at retablere facaderne bl.a. med vinduer, der er i overensstemmelse med husets arkitektur; herunder bør facaden mod Nørrebrogade gives et helstøbt facadeudtryk. I forhuset bør den tabte lejlighedsstruktur, som er afgørende for forståelsen af bygningens struktur genskabes. Historiske, kvalitative ændringer af bygningsanlægget, som har en fortællerværdi i forhold til Rud. Rasmussens snedkerier som industriminde bør sikres.

Rud. Rasmussens Snedkerier på Nørrebrogade.

Det store Gravkapel ved Holmens Kirke, København

Fredningsbeslutningen blev truffet den 6. oktober 2008.

Fredningen omfatter Det store Gravkapel ved Holmens Kirke, 1705-06 af Johan Conrad Ernst, kirkepladsen med det omgivende gitter med to porte, omlagt 1872-74 ved Ludvig Fenger, samt mure, låger og portal mod den såkaldte korurtegård (1704, fornyet 1760, flyttet 1872) på Holmens Kanal 21, Københavns Kommune.

Kulturarvsstyrelsen finder, at det store gravkapel ved Holmens Kirke, kirkepladsen med det omgivende gitter med de to porte samt mure, låger og portal mod den såkaldte korurtegård har de arkitektoniske, arkitekturhistoriske og kulturhistoriske værdier, der kan begrunde en fredning.

Det store gravkapel er tænkt som et skib, ankeret op ved kirken og set over vand fra alle sider. Efter opfyldningen af Holmens Kanal og anlægget af Havnegade opleves kapellet set over en fri flade delvist stenbelagt, delvist græsklædt med store træer. Det frie indblik er bevaret.

Holmens Kirkes store kapel er kaldt en af Danmarks vigtigste barokbygninger - bygget i hvad der kaldes hollandsk-palladiansk stil med stor regularitet, symmetri og orden overalt. Kapellet er karakteriseret ved den lodrette accentuering med de talrige pilastre og de ovale nicher og den voldsomme gesims.

På trods af arkitektens modvilje mod anbringelse af kister i kapelsalen fremstår den store sal med stor styrke og værdighed.

Hvor krypten fra opførelsestidspunktet ikke var beregnet til at blive set fremstår rummet med de mange nicher i dag som et selvstændigt arkitektonisk værk.

Kirken og kapelbygningen bindes sammen af det omliggende gitter med de to porte, der omslutter kirkepladsen. Portalen med køreporten og de to gangporte mod "kor-urte-gården" fremstår, trods flere flytninger, som et selvstændigt arkitektonisk værk af stor kunstnerisk og håndværksmæssig værdi.

Kulturarvsstyrelsen finder således, at de bærende fredningsværdier i særlig grad knytter sig til kapellets ydre fremtræden, til kapelsalens ubrudte længde med tøndehvelvet og de tre lysekroner, til kryptens opdeling i gangforløb og gravhvælvinger og til det plastisk udformede loft. Hertil kommer portalen ved korurtegården og gitteret omkring kirkepladsen.

Kulturarvsstyrelsen finder, at kirken, kapellet og kirkepladsen med gitteret udgør en samlet beskyttelsesværdig helhed. Det enestående arkitektoniske og kulturhistoriske samspil mellem kirke og kapel sker med kirkepladsens intime rum som part. Det er således styrelsens opfattelse, at kirkepladsen er forudsætningsgivende for oplevelsen og forståelsen af det betydningsfulde ensemble af bygninger.

Gravkapellet ved Holmens Kirke.

Multihuset, Christiania, København

Fredningsbeslutningen blev truffet den 4. november 2008.

Fredningen omfatter: Landetatens laboratoriums hovedmagasin, "Multihuset" Fabrikksområdet 111, Christiania, Københavns Kommune.

Kulturarvsstyrelsen finder, at Laboratoriets Hovedmagasin på det tidligere Ammunitionsarsenal, kaldet "Multihuset" (1871 af ingeniørkaptajn Petersen), Fabrikksområdet 111, Christiania, Københavns Kommune har de kulturhistoriske og arkitektoniske værdier, der kan begrunde en fredning.

Hovedmagasinet står i sin solide tyngde som en både imponerende og markant bygning, der både markerer voldens retning og understreger det interne gadeforløb, der både i den industrielle periode og i nutiden skaber en tæt byfølelse. Bygningen er i sit udtryk meget velbevaret og fremtræder i det store og hele som efter opførelsen i 1871.

Kulturhistorisk fortæller bygningen ved sin store volumen og sin højde om den betydning som Landetatens Laboratorium havde. Her fremstilledes store dele af den ammunition, som skulle bruges af hæren.

Kun ganske få af hærens bygninger har et civilt arkitektnavn knyttet til sig. Arkitektonisk er bygningen et vidnesbyrd om den seriøsitet og omhu, som hærens byggekyndige lagde i udførelsen af deres arbejde.

Styrelsen finder, at de bærende fredningsværdier knytter sig til bygningens ydre fremtræden med de mange støbejernsvinduer, portene og de ubrudte gavle. Indvendig knytter de bærende fredningsværdier sig til de to bærende stolperækker, til de gedigne materialer og de tilbageværende spor af hejseværker og -lemme.

Multihuset, det tidligere magasin for Landetatens Laboratorium.

Det lille Krudthus, Christiania, København

Fredningsbeslutningen blev truffet den 6. november 2008.

Fredningen omfatter krudthuset i Ulrichs Bastion, "Det lille Krudthus", Fabriksområdet 76, Christiania, Københavns Kommune.

Kulturarvsstyrelsen finder, at Det lille Krudthus, beliggende i Ulrichs Bastion, Fabriksområdet 76, Christiania, Københavns Kommune har de arkitektoniske og kulturhistoriske værdier, der kan begrunde en fredning.

Den militære arkitekturhistorie byder på mange forskellige udformninger af krudthuse, og flere af disse er fredet. Det lille krudthus er blandt disse enestående krudthuse - i kraft af sin udformning og ved sin størrelse. Krudthuset

er, sin størrelse til trods, behandlet med samme arkitektoniske og materialemæssige omhu, som de større krudthuse. Krudthuset er med sin kvadratiske plan, helhvalmede tag og omhyggelige materialebehandling et sjældent eksempel på den sene baroks formgivning af selv et lille krudthus.

Styrelsen finder således, at de bærende fredningsværdier især knytter sig til den sluttede form, det helhvalmede tag og facadernes gule flensborgsten.

Derudover vægter Kulturarvsstyrelsen, at man fremover opretholder bygningens indre som ét rum uden etagedæk, men med direkte udsyn til krydshvælvet.

Det lille Krudthus er sin størrelse til trods behandlet med samme arkitektoniske og materialemæssige omhu, som de større krudthuse.

Loppen, Christiania, København

Fredningsbeslutningen blev truffet den 6. november 2008.

Fredningen omfatter Artillerimagasinet langs Prinsessegade, kaldet Loppen, Sydområdet 4 a, Christiania, Københavns Kommune.

Kulturarvsstyrelsen finder, at Artillerimagasinet langs Prinsessegade, nu kaldet Loppen (1863 af arkitekt Johan Henrik Nebelong), Sydområdet 4 a, Københavns Kommune har de kulturhistoriske og arkitektoniske værdier, der kan begrunde en fredning.

Der har rundt i landet været mange artillerikaserner, og alle har de haft magasinbygninger. Ganske få er bevaret, og ingen af dem har haft eller har en størrelse og udformning som artillerimagasinet på den tidligere Bådmandsstrædes Kaserne. Artillerimagasinet er en del af fortællingen om hærens betydning og væsentlige placering i byernes udformning.

Bygningen fremtræder med stor styrke, ikke blot i kraft af sin størrelse, men også i kraft af sin stramme, funktionelle arkitektur med den blanke mur og vinduestakten som virkemiddel. Bygningen udmærker sig yderligere ved den arkitektoniske markering af gavlene i form af pinaklerne og gavlafslutningen.

Indvendigt er de store ubrudte rum med den midtstillede stolperække og kraftige loftsbjælker bevaret. De er bygget som opbevaringsrum for store volumener, men fungerer lige så vel som forsamlingslokaler for mange mennesker.

Kulturarvsstyrelsen finder således, at de bærende fredningsværdier knytter sig til bygningens ydre, tilknappede formgivning med portene, støbejernsvinduerne, materialeholdningen og den arkitektoniske udformning af gavlene. Hertil kommer de store rum med den midtstillede stolperække og de fritlagte loftsbjælker, de gedigne materialer, herunder de oprindelige plankegulve og hejseværket.

Loppen, det tidligere artillerimagasin langs Prinsessegade.

Fredningsudvidelser

Amaliegade 40-42, København

Fredningsudvidelsen blev besluttet den 14. maj 2008.

Kulturarvsstyrelsen har besluttet at udvide den eksisterende bygningsfredning på ejendommen til også at gælde: baghuset Amaliegade 40 A (1869-70 af Frederik Vilhelm Tvede) samt murstykket, der forbinder forhus og baghus på Amaliegade 42, gitter, murpiller og belægningen mellem matr. Nr. 130 og De Engelske Rækkehuse i Toldbodgade samt brostensbelægningen i gårdrummet bag Amaliegade 40, Københavns Kommune.

Fredningen omfatter herefter: Amaliegade 40 samt det med nordre forhus sammenbyggede sidehus med samme gesimshøjde som forhuset. Endvidere de enetages længer med mansardtag syd og øst for gårdspladsen. Desuden Amaliegade 42: Forhuset med sidehuset med samme gesimshøjde som forhuset samt den lave bagbygning med de to vognporte. Hertil kommer: baghuset Amaliegade 40 A (1869-70 af Vilhelm Tvede) samt murstykket, der forbinder forhus og baghus på Amaliegade 42, gitter, murpiller og belægningen mellem matr. nr. 130 og De Engelske Rækkehuse i Toldbodgade, samt brostensbelægningen i gårdrummet bag Amaliegade 40, Københavns Kommune.

Kulturarvsstyrelsen finder, at F.V.Tvedes tilbygning bestående af Amaliegade 40 A, Københavns Kommune har de kulturhistoriske, herunder arkitektoniske værdier, der kan begrunde en fredning.

F. V. Tvede har løst opgaven, at udfylde et hul i bebyggelsen på fremragende vis ved at vende, hvad der kunne opfattes som en simpel tilbygning til en værdig facadebebyggelse, der i samklang med De Engelske Rækkehuse danner en helhed og således giver karakter til den dengang nyåbnede del af Toldbodgade.

Tvede vælger i sin tilbygning at forlænge de eksisterende sidebygninger samt at følge den eksisterende vognports facadelinie mod Toldbodgade og kun i "klumpen" bagest på matriklen at fravige de allerede lagte linier. Arkitekten arbejder således samtidig med en meget tilpasset tilbygning og en noget friere udformning, disse bindes sammen med et tilbageliggende trappeparti.

Kulturarvsstyrelsen finder, at de bærende fredningsværdier især knytter sig til kompleksets helhed, der bindes sammen af muren, gitteret og brolægningen, til bygningens markante facader mod De Engelske Rækkehuse og til gårdfacaden. Indvendigt knytter de bærende fredningsværdier sig til trappeopgangene og til markeringen af køkkenildstederne.

Amaliegade 40-42.
Sidehuset er nu også
omfattet af fredningen.

Viby Bygade 12 og Viby Bygade 16, Mesinge ved Kerteminde

Fredningsudvidelserne blev besluttet den 27. maj 2008.

Kulturarvsstyrelsen har besluttet at udvide de eksisterende bygningsfredning på ejendommene til også at gælde hhv. to og en stensatte brønde nord for de firlængede gårde.

Fredningen af Viby Bygade 12 omfatter herefter: Det firelængede sammenbyggede gårdanlæg (stuehuset 1730-40, forlænget 1840-44 med otte fag og 1882 med to fag, østlængen (1840), sydlængen (1825) og vestlængen (begyndelsen af 1800-tallet)), den brolagte gårdsplads, stengærdet i kløvet kamp omkring haven mod nord samt de to stensatte brønde nord for gården.

Fredningen af Viby Bygade 16 omfatter herefter: Det lille sammenbyggede, firelængede gårdanlæg (1826 med senere ombygninger), den brolagte gårdsplads, stengærdet af marksten mod vejen ud for haven samt den stensatte brønd nord for gården.

Brøndene har været afgørende for gårdenes drift, og de indgår derfor som en væsentlig del af det samlede kulturmiljø.

Kulturarvsstyrelsen finder således, at stensatte brønde har de kulturhistoriske værdier, der kan begrunde en udvidelse af den eksisterende fredning af Sognefogedgården, Viby Bygade 12 og af den eksisterende fredning af Viby Hovedgade 16..

Kulturarvsstyrelsen skal anbefale, at der stadig kan hentes vand op af brøndene.

Den stensatte brønd ved Viby Bygade 16, der nu indgår i fredningen.

Sognefogedgården, Viby Bygade 12, set fra haveside med de to brønde, der nu også indgår i fredningen.

Sankt Peders Stræde 41, København

Fredningsudvidelsen blev besluttet den 7. oktober 2008.

Kulturarvsstyrelsen har besluttet at udvide den eksisterende bygningsfredning på ejendommen til også at gælde sidehuset.

Fredningen omfatter herefter: Sankt Peders Stræde 41, forhuset (1796-97) samt sidehuset (samme år).

Kulturarvsstyrelsen finder, at sidehuset til det fredede forhus, Sankt Peders Stræde 41, Københavns Kommune har de kulturhistoriske, herunder arkitekturhistoriske værdier, der kan begrunde en fredning.

Forhus og sidehus udgør en strukturel og visuel helhed. Sidehuset er opført samtidig med forhuset og har gennem hele sin levetid indeholdt etagens køkken. Sidehuset udgør således en integreret del af hele bygningen.

De bærende fredningsværdier i forhuset er rumstrukturen i etagernes lejligheder, såvel som de oprindelige døre som de efter ombygningen i 1886 isatte døre, paneler, gerichter og panelerede vinduesindfatninger og overalt stukkaturen. På 2. sal endvidere de feltinddelte udspændte tapeter. Hertil kommer fra ombygningen i 1886 hovedtrappen og trappetårnet med vinduer med jernsprosser og mønsterslebet glas, samt i den oprindelige vindeltrappe med det lukkede gelænder i sidehuset.

Sidehuset til Sankt Peder Stræde 41 er nu også er omfattet af fredningen.

Badstuestræde 15, København

Fredningsudvidelsen blev besluttet den 4. november 2008.

Kulturarvsstyrelsen har besluttet at udvide den eksisterende bygningsfredning på ejendommen til også at gælde sidehuset.

Fredningen omfatter herefter: Forhuset og sidehuset (1798-1802 af Johan Bernhardt Schottmann og Hans Weile).

Sidehuset til det fredede forhus beliggende Badstuestræde 15, Københavns Kommune, er antageligt opført samtidig med forhuset og udgør sammen med dette en planmæssigt uadskillelig, arkitektonisk helhed.

Kulturarvsstyrelsen finder således, at sidehuset har de arkitektoniske og kulturhistoriske værdier, der kan begrunde en udvidelse af fredningen.

Styrelsen finder, at sidehusets bærende fredningsværdier især knytter sig især til husets planmæssige disposition som en del af lejligheden i forhuset, dvs. med køkken og et bagvedliggende kammer/badeværelse. Endvidere vægtes det, at man i alle etager har bevaret de gamle ildsteder og på anden sal et originalt, småsproset vindue.

Kulturarvsstyrelsen skal anbefale, at man for yderligere at styrke sidehusets fredningsværdier ved lejlighed udskifter bagtrappens dør til en for huset mere passende dør, og at man indvendigt udskifter køkkenernes gulvbelægning til bræddegulve.

Videre finder Kulturarvsstyrelsen, at blotlagt bindingsværk ikke hører til i lejligheder, men alene i udhuse og staldrum, hvorfor styrelsen forudsætter, at bindingsværket ved førstkomende lejlighed igen pudses over.

Badstuestræde 15, København.

Fredningsophævelser

Studsgade 27, Århus

Fredningsophævelsen blev besluttet den 14. maj 2008.

Kulturarvsstyrelsen har besluttet at ophæve bygningsfredningen af forhuset på ejendommen Studsgade 27, Århus Kommune.

Kulturarvsstyrelsen finder ikke, at forhuset, Studsgade 27, Århus Kommune, ud fra en aktuel, samlet vurdering har de kulturhistoriske og arkitekturhistoriske værdier, der kan begrunde en opretholdelse af fredningen.

Den tidligere B-fredede ejendom, Studsgade 27, fremstår i dag som en stærkt ombygget bygning med uheldig facadebehandling og termovinduer. Indvendig er der intet tilbage af en oprindelig planløsning. Alle overflader er ændret, her er plader på lofterne, hårdttrægulve og gipsplader på væggene.

Bygningens autenticitet er i dag meget ringe og overvejelser om en genopretning giver derfor ingen mening. Kulturarvsstyrelsen finder på denne baggrund, at fredningen bør ophæves.

Studsgade 27 i Århus, der ikke længere er fredet.

Mosegård, Østerbyvej 1, Besser på Samsø

Fredningsophævelsen blev besluttet den 14. november 2008.

Kulturarvsstyrelsen har besluttet at ophæve bygningsfredningen af Mosegård, Østerbyvej 1, matr.nr. 5a, Torup By, Besser, Samsø Kommune.

Hele gårdanlægget er totalt nedbrændt og fredningsværdierne er gået tabt. Kulturarvsstyrelsen finder ikke, at disse tidligere værdier meningsfuldt lader sig genskabe.

Kulturarvsstyrelsen finder derfor ikke, at Mosegård bestående af de fire længer om gårdspladsen, Østerbyvej 1, Samsø Kommune længere har de kulturhistoriske eller arkitektoniske værdier, der kan begrunde en fortsat fredning.

Resterne af den brændte, firlængede gård Mosegård på Samsø.

Udvalgte restaureringsager

Dragsholm Allé 1, Dragsholm Slot, Odsherred

Fredningen omfatter: Den trefløjede hovedbygning (ca. 1250, udbygget i senmiddelalder; østpartiet ca. 1637 af Lorenz van Steenwinckel; stor regulerende ombygning 1697, tilføjelser af J.D. Herholdt ca. 1865). Fredet i 1918.

”Drag” betyder landtange og betegner den tidligere smalle stribe land, der forbandt Odsherred med det øvrige Sjælland. Draget lå ude øst for Dragsholm ved Dragsmølle og var ca. 200 m. bredt. Indtil inddæmningen af Lammefjorden i perioden 1873 til 1943 var Dragsholm omgivet af vand til tre sider (øst, vest og syd).

Et forsigtigt årstal for det første Dragsholm Slot kunne være 1215.

Bebyggelsen bestod i sit udgangspunkt af en hovedfløj i syd. I strejflys ses aftegninger i syd-muren af de tre trekoblede romanske vinduer (ni i alt) rundt om de to nederste rækker af firefagsvinduerne. Til hovedfløjen hørte en sidefløj i øst.

I løbet af de første århundreder af Dragsholms historie blev den oprindelige bygning udbygget og ombygget til en firefløjet fæstningsborg. De førømtalte vinduer blev muret til og erstattet af mindre, ydermure blev forstærket, hele borg-banken blev tilføjet forsvarsværker af forskellig karakter, og voldgraven blev gjort dybere og bredere. I det nordøstlige hjørne blev der påmuret et borgtårn.

I forbindelse med reformationen i 1536 overgik Dragsholm Slot til kronen og fungerede under kongens lensherrer også som statsfængsel.

I 1694 blev Dragsholm Slot solgt til adelsmanden F.C. Adeler, der genopførte slottet som den barokbygning, vi ser i dag. Slægten Adeler's linje uddøde i 1932, og Statens Jordlovsudvalg overtog slottet. I 1937 købte J.F. Bøttger slottet, der i dag ejes af hans datter.

Dragsholm Slot fungerer nu som hotel- og kursusvirksomhed. Med skiftende forpagtere

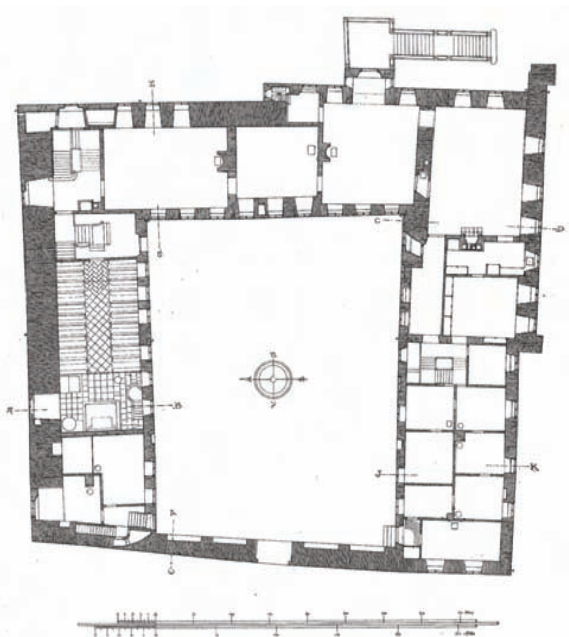

Dragsholm Slot set fra øst.
Foto: Arkitekt Stig Løcke

har slottet lidt under mange skæmmende ombygninger, som den nuværende ejer ønsker at rette op på. Der er netop etableret nyt konferencecenter, og Kongetrappen -baroktrappen i nordfløjen- skal restaureres. Et stort landskabsprojekt pågår, hvor voldgrave genoprettes, og park og have tilpasses landskabet.

I 2008 gav Kulturarvsstyrelsen tilsagn om støtte på 1. mio. kr. til restaurering af slottets facader og vinduer. Facaderne afrensnes mekanisk og gennemgås for sætningsskader og rester af cementreparationer fjernes. Murankre afrensnes og rustbehandles. Tegl- og trægesimser gennemgås for revner og råd. Tekniske installationer på facaden, som el- og telefonledninger samt ventilations- og afløbsrør skal fjernes. Endelig skal facaderne kalkes.

Vinduer, døre og porte gennemgås snedkermæssigt, og der afrensnes og udluses ved rådkader. Hjørnebånd- og hængsler afrensnes og rustbeskyttes og der slutmales med linoliemaling.

Plantegning fra 1922.

Dyrehavevej 84, Dyrehave Mølle, Nyborg

Fredningen omfatter: Vindmøllen (1858). Fredet i 1959.

Dyrehave Mølle i Nyborg er Danmarks højeste og ligger oven i købet på toppen af en bakke. Den har ret usædvanligt hele syv "lofter": Øverst hatten, derunder støvloftet, lorryloftet, kværnloftet med udgang til svikstillingen, broloftet, magasinloftet med adgang til pakhuset, halvloftet og nederst køreporten.

Møllen er opført i 1858 som en hollandsk vindmølle med tre kværne til melproduktion. Møllekroppen står pudset med det på det tidspunkt helt moderne portlandscement, og møllehatten er beklædt med galvaniserede jernplader. I 1923 fik møllen installeret en dieselmoter til en fjerde kværn, i 1938 blev hatten selvkrøgende, i 1958 blev svikstillingen udskiftet og de gamle vinger med sejl udskiftet til vinger med klapper.

De meget få og helt naturlige ændringer, der er sket i løbet af møllens 150-årige historie, gør Dyrehave Mølle til en af de mest velbevarede og kulturhistorisk interessante møller i landet. Den er stadig fuldt funktionsdygtig og passes dagligt af møller Leo Jensen, hvis familie har ejet møllen i næsten 100 år.

Den forestående restaurering skal bl.a. fjerne senere tiders uheldige plastbaserede overfladebehandlinger på undermøllen, vinger, krøjeværk og de indvendige vægge, den voldsomt revnede og løse cementpuds skal fjernes og udskiftes, og både indvendigt og udvendigt skal møllen eftergås med reparationer af vinduer, porte, bjælker, trapper o.s.v. Kulturarvsstyrelsen har givet tilsagn om støtte på 1 mio. kr. til dette arbejde.

Dyrehave Mølle
Foto: Center for
Bygningsbevaring.

Emil Møllersgade 41-49, Bastian, Horsens

Fredningen omfatter: De to fritliggende bygninger (001 og 002 opført 1875 af Jens Chr. Clausen), maskin- og kedelhuset med skorsten (005 opført 1875 af Jens Chr. Clausen), den bagved liggende fløj (011 opført 1896 og udvidet 1911 af Viggo Norn), tværflojen (010 opført 1911 og udvidet 1936 af Viggo Norn) og sydfløjen (009 opført 1936 af Viggo Norn). Fredet i 1988.

Lensgreve Christian Emil Krag-Juel-Vind-Frijs lod i 1874 opføre en trævarefabrik, som han kaldte "Bastian". Grevnen opførte fabrikken, fordi han på sine godser, Frijsenborg, Stensballe og Boller producerede store mængder træ. Forbruget af danskproduceret træ til bygningstømmer, møbler og andet i slutningen af 1800-tallet var stærkt stigende, og den udvikling ønskede Lensgreven at fremskynde ved at opføre trævarefabrikken. Lensgreve Frijs var Danmarks største private jordbesidder, ligesom han i perioden 1865-1870 var Konseilspræsident - altså statsminister.

Den nye trævarefabrik blev forsynet med træbearbejdningsmaskiner fra Europas førende leverandører, og drivkraften blev leveret af en 25 hk dampmaskine fra maskinfabrikken Møller & Jochumsen. Derfor fremstod Bastian som Danmarks mest avancerede virksomheder indenfor træbearbejdning ved indvielsen i 1875.

Restaureringen og istandsættelsen af den tidligere Trævarefabrik Bastian begyndte i starten af 2006 efter at industribygningerne havde stået ubrugte hen siden 1988. Der er udført en transformation til kontor anvendelse, hvor fredningsværdierne og karakteren af tidligere industribygninger er respekteret og opretholdt, selvom der er omkring 200 personer beskæftigede med nye funktioner i bygningerne.

Den afsluttende etape af anlæggets ombygning er restaurering af Maskin- og Kedelhuset med den høje dekorative skorsten, der er Bastians vartegn. Restaureringens gennemføres med et tilskud på 1 mio. kr. fra Kulturarvsstyrelsen.

Kopi af litografi fra 1888, der findes på Industrimuseet.

Bastians vartegn den høje dekorative skorsten ved maskin- og kedelhuset fra 1875 af Jens Chr. Clausen.

Jagtvej 200, Kanslergården, København

Fredningen omfatter: Etagebeboelseskomplekset bestående af syv forhuse og et sidehus med de to indre gårde (1919 af Henning Hansen). Fredet i 2001.

Ejendommen, der er opført for Københavns Kommune var bolig for statsminister Thorvald Stauning under "Kanslergadeforliget" i 1933. Etagebeboelsekomplekset udgør en større, hel karré af L-lignende form, opdelt i to gårde ved et tværgående sidehus.

Ejendommen er i tre etager, foruden en fjerde etage i det teglhængte, røde mansardtag. Formsproget er neobarokt. De røde blankstensfacader er tilført maleriske variationer og reliefvirkning ved meget karakteristiske, vertikale markeringer af indgangsdørene. Der er tre forskellige "motivvariationer" i risalitagtige fremspring indrammet af lyse pudsede hjørnekvadere, karnapfag og pilastre samt lodrette rækker af indbyggede altaner, der understreger facadens relieffekt.

Ejendommen har overalt de originale blå- og gråmalede porte med rundbuede stik, de originale indgangsdøre, der dels ses som lakerede trædøre med fyldinger, dels som lakerede glasdøre med fine, svungne sprosser samt overalt de originale - overvejende firrammede - vinduer med små ruder og hvidmalede sprosser, rammer og karme.

De to gårde har pudsede mure, der er gule, og overalt er de originale vinduer med sprosser og små ruder samt de originale døre og porte med gråt- og hvidmalet træværk.

Kulturarvsstyrelsen har valgt, at yde 1 mio. kr. i støtte til 1. etape af omlægningen af tegl-taget. Taget lægges med røde håndstrøgne tagsten i gammel dansk format.

Kanslergården,
Hjørnet af Jagtvej og
Seridslevvej.

Lille Gråbrødrestrede 1, Odense

Fredningen omfatter: Det samlede bygningsskompleks mellem Lille Gråbrødrestrede og Asylgade (1845 af Jørgen Hansen Koch). Fredet i 1945.

I 1621 blev der i Odense oprettet et såkaldt gymnasium, der havde til huse i en bygning sammenbygget med Odense domkirke. I 1802 blev dette gymnasium knyttet til latinskolen, og fik navnet Odense Katedralskole. I 1846 opførte Katedralskolen skolebygningen i Lille Gråbrødrestrede, som er genbo til Gråbrødre Kloster. Da den nuværende skolebygning i 1894 bliver opført i Odense Slots køkkenhave overtog postvæsenet bygningen i Lille Gråbrødrestrede, som herefter fungerede som hovedpostkontoret i Odense indtil 2006.

Bygningen er ornamenteret med gordongesims, kvaderpudset i stueetage, korspostvinduer, kartouche og en sandstensgesims, der skjuler tagrenden. Herudover viser bygningen et af de første træk, der betegnede senklassicismens brud med den tidlige klassicisme, nemlig at hele vinduesrækken er ens og har stærk profilerede indfatninger. Bredgade 55 i København er arkitektens og Danmarks første eksempel

herpå, og er et hus, der har mange lighedstræk med huset i Lille Gråbrødrestrede.

Oprindeligt havde bygningen fire skorstene, der nu genskabes i en ny fortolkning for at skjule indtag og aftræk for ventilation.

Der er i forbindelse med restaureringen blevet udført en farvearkæologisk undersøgelse af facaden, som vil lægges til grund for den fremtidige farvesætning. I forbindelse med omlægning af taget fjernes de eksisterende veluxvinduer og erstattes af traditionelle støbejernsvinduer. Kulturarvsstyrelsen har givet tilskud på 950.000,- kr. til restaureringsarbejderne.

Historisk foto af bygningen.

Th.: Facade mod Lille Gråbrødrestrede. Herunder: Indre vægge, der er forberedt til at pudse på rør. Foto: Harrebeks Tegnestue

Juulskovvej 12, Juulskov, Nyborg Kommune

Fredningen omfatter: Hovedbygningen (1586 - 1599 muligvis af Domenicus Badiaz). Fredet i 1918.

Hovedfløjen på Juulskov er opført af den tyske adelsmand Hans Speil i 1586-89 – nogle gætter på, at bygmesteren var den af kongen indkaldte italienske arkitekt Domenicus Badiaz, som også tilskrives Holckenhavn. Karakteristisk for de to nabogårde er den rustikke kvadderopdelte facademur, og Juulskovs svungne gavle med vandrette profilbånd, etageadskillelsen fremhævet af gesims og tandsnitsfrise, soklen af tilhugne kampesten samt vinduernes kurvehanksbuer, er en rigtig renæssancegård værdig.

Dele af godset og dets arkiver brændte i 1862, og umiddelbart herefter blev den nuværende lidt lavere toetages sidefløj opført. Hovedbygningen blev i 1917-19 omfattende restaureret af arkitekt Mogens Clemmensen, der i samme periode arbejdede på Nyborg Slot.

Den igangværende istandsættelse omfatter lægning af nye tage på hovedfløjen og sydsiden af sidefløjen, mens nordsiden af sidefløjen omlægges ved genbrug af de gamle håndstrøgne sten. Tagværkerne repareres for råds-kader, murværk på gavle, kviste og skorstene eftergås, og der etableres nyt fast undertag af brædder og pap. Kulturarvsstyrelsen har givet tilsagn om støtte på 975.000,- kr. til dette arbejde.

Tag og tagværk på Juulskov.
Foto: Center for Bygningsbevaring.

Juulskov hovedbygning.
Foto: Center for
Bygningsbevaring.

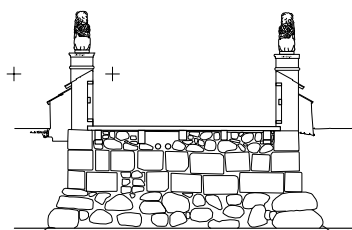
Palstrupvej 25, Palstrup, Viborg Kommune

Fredningen omfatter: Hovedbygningen (1722-40, ombygget 1919 af Hack Kampmann) med to sidefløje og to forbindelsesbygninger (1919 af Hack Kampmann), avlsgårdens stråttækte lade (1784) og stenbroen over den indre voldgrav (1656). Fredet i 1918 og udvidet i 1989.

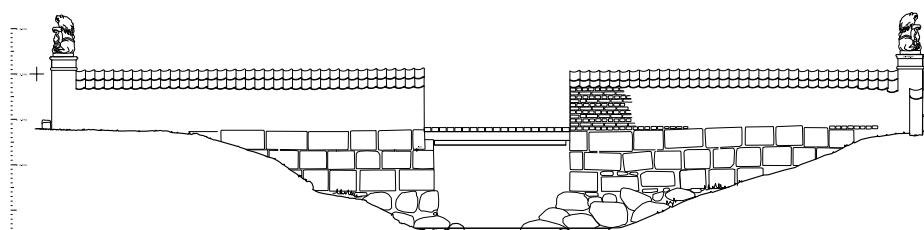
Hovedgården Palstrup omtales første gang i 1400-tallet. I 1630'erne bliver godset genstand for betydelige bygningsarbejder med Rigsråd Oluf Parsbjerg som ejer. I hans ejertid udformes det nye, stadig eksisterende store forsvarsværk, med en ydre voldgrav, der omslutter et kvadratisk 270 m. bredt areal på ca syv hektar, hvori borgholmen ligger omsluttet af en indre voldgrav. Parsbjerg opførte en hovedbygning, der efter sigende var meget lig Ulstrup Slot. Fra dette bygningsanlæg er kun bevaret broen over den indre voldgrav. Broens fire sandstensløver bærer slægterne Parsbjergs og Kruses våben og årstallet 1656.

Den nuværende hovedbygning på borgholmen er opført af mørkerøde teglsten og er på etager i ni store vinduesfag. Den er bygget i 1730'erne af Janus Friedenreich og hustru Anne Margrethe de Linde. Sidefløjene og forbindelsesbygningerne er opført i 1919 af arkitekten Hack Kampmann.

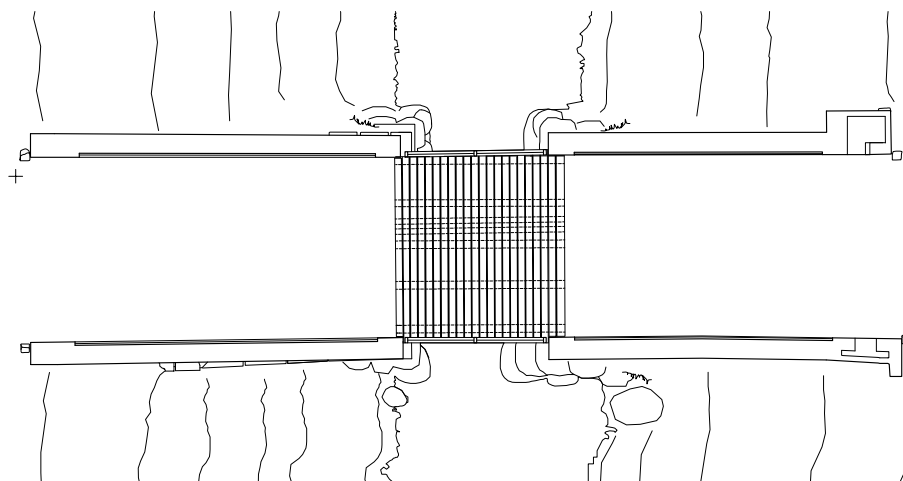
Kulturarvsstyrelsen har i 2008 bevilget 740.000,- kr. af herregårdsmidlerne til istandsættelse af stenbroen over den indre voldgrav og 1 mio. kr. af de ordinære midler til omlægning af tagflader på hovedbygning og sidefløjen.

Opstalt øst, vestre landfæste, målestoksforhold 1:100

Opstalt nord, målestoksforhold 1:100

Plansnit, målestoksforhold 1:100

Tegninger af voldgravsbroen udarbejdet af Erik Einar Holms Tegnestue. Gengivet udenfor gængs målestok.

Foto: Erik Einar
Holms Tegnestue.

Slotsvej 56, Gram Slot, Haderslev Kommune

Fredningen omfatter: Den trefløjede hovedbygning (østfløjen ca. 1500-50, sydfløjen ca. 1670, ombygget ca. 1750, vestfløjen ca. 1750, kælder formentlig ældre). Fredet i 1924.

Få steder i Danmark fremtræder en herregård så markant som i Gram. Betegnelsen Gram Slot er derfor ganske naturlig, når man via landevejen nordfra bliver ledt tæt forbi den rødbrune, trefløjede borggård, der kraftfuldt rejser sig på en lav borgholm. Naturskønt beliggende indgår denne sønderjyske herregård samtidigt i en bymæssig bebyggelse af fornem kvalitet.

Avlsgården ligger nord for Gram Slot ved slotssøens nordbred og omfatter et stort vinkelbygget staldanlæg med et stuehus mod syd. Den store holstenske lade er beliggende mod vest og staldlængerne mod øst, på hver side af hovedvejen, der fører forbi slottet over dæmningen og nordpå.

Ladegården er ombygget flere gange, men bygningernes udstrækning og store dele af murværket stammer tilbage fra det ladegårdsanlæg, som Hans Schack opførte i 1660'erne.

Det fritliggende stuehus mod syd er opført i 1859. Bygningerne står i blank mur af mørkbrændte teglsten og har profilerede gesimser og halvvalme.

Staldlængerne, der står ubenyttede hen restaureres og istandsættes. Tidligere, forkerte murværksreparationer bliver rettet, ligesom frostskaadet murværk bliver udskiftet. Længernes staldvinduer, porte og revledøre bliver restaureret eller udskiftet, hvis det er nødvendigt. Bjælkelag og øvrige indvendige konstruktioner istandsættes.

Kulturarvsstyrelsen har valgt at yde 983.000 kr. til istandsættelse og restaurering af den fredede avlsgårds staldlænger.

Avlsgården til Gram Slot.
Foto: Jørgen Overbys Tegnestue.

Søllerødvej 30-32, Carlsminde, Rudersdal Kommune

Fredningen omfatter: Hovedbygningen og sidelængen (ca. 1750). Fredet i 1918.

Ejendommen har gennem tiderne været beboet af mange prominente personer:

Statsminister greve C. F. Reventlow, som benyttede Carlsminde som sommerbolig (1799-1804), komponisten Emil Hartmann (1874-1881), kammerjunker Georg Frederik Bentzen, som i 1894 ombyggede hovedbygningen til sit nuværende udseende omkring indgangspartiet, som blev i en mere rokokopræget stil.

Direktør for Landmandsbanken geheime-etatsraad Isak Glückstadt (1903-1910) fik anlagt parken ved havearkitekt Erstad Jørgensen med sø og omkringgående elefanter og i 1907 en norsk bjælkehytte tegnet af arkitekt Brummer. Hytten er senere blevet til helårsbolig i Holte.

I 1913 købte Grosserer Dethlef Jürgensen 'Carlsminde', som dannede rammen om utallige kongelige og intellektuelle selskaber. I 1913 opførtes sidefløjen med hestebokse til ejerens fine galopheste. Stalden var oprindeligt udstyret med stuklofter, franske kakler og mahognidøre til boksene. Familien ejede ejendommen frem til 1955.

Ejendommen er i dag ejet og benyttet af Venstres Landsorganisation.

Hovedbygningen, som har været ombygget flere gange, står i dag med et mansardtag lagt med sortglaserede tegl. I sidefløjen eksisterer hesteboksene stadig, men stuk og kakler er gået tabt og anvendes nu kun til deponering.

Da taget på hovedbygningen var slidt og utæt har Kulturarvsstyrelsen ydet støtte til en tagomlægning, hvor der under mansardtagene er undertag af brædder og pap, mens tagrummet ovenover fastholdes som et koldt rum med understrøgne tagsten. Endvidere tilbageføres den ene skorsten til sin oprindelige skikkelse og placering i kip.

Carlsminde fra gade og gård efter restaureringen.

Søtorvet 2, København

Fredningen omfatter: Forhus med sidebygninger (1873-76 af Vilhelm Petersen og Ferdinand Vilhelm Jensen). Fredet i 1979.

Efter opgivelsen af Københavns volde mod nord og vest kort efter midten af 1800-tallet blev voldterrænet og det tidligere demarkationsareal foran voldene frigivet til bymæssig udvikling. Søtorvskomplekset, som opførtes midt i 1870'erne på dette nye byggeområde, blev tegnet af arkitekterne Vilhelm Pedersen og Ferdinand Jensen, sandsynligvis efter forlæg af Ferdinand Meldahl. Bebyggelsens hoveddisposition, som sikkert også skyldes Meldahl, omfatter seks huse, som tilsammen danner et meget vellykket urbant element i samspil med de bagvedliggende gader og den markante akse

over til Nørrebro, som blev endeligt fastlagt ved anlæggelsen af Dronning Louises Bro i 1887.

Søtorvsbebyggelsens ganske helstøbte facader, præget af fransk renæssance og kronet af hjørnetårne, kupler og spir har med deres kraftige reliefvirkning et festligt og monumentalt præg og skaber en fornem indkørsel fra Nørrebro til København.

Kulturarvsstyrelsen har ydet 1 mio. kr. i tilskud til en gennemgribende udvendig istandsættelse, som bl.a. omfatter reparation af murværk, kvadre og puds, reparation og nymaling af vinduer, fornyelse af døre samt reparation af kviste, inddækninger ved tårne og genskabelse af skorstene.

Historiske fotos af Søtorvet 2.

Søtorvet 2, efter størstedelen af arbejderne er gennemført og stilladset på vej ned igen.

Wedelslundvej 1, Wedelslund, Sjelle ved Galten

Fredningen omfatter: Den trefløjede hovedbygning (ca. 1720 og 1828). Fredet 1945.

Samme sted som det nuværende Wedelslund ligger, lå tidligere "Sjelle Skovgaard". Under dette navn har godset rødder helt tilbage til den tidlige Middelalder, idet sagnhelten Svend Felding, ifølge Pontoppidan, har beboet gården.

Det nuværende Wedelslund opførtes af overstaldmester, generalløjtnant Erhard Wedel-Friis, hvis grevinde Christine Sophie Friis besad grevskabet Frijsenborg. Wedelslund opførtes som et trefløjet, barok bindingsværksanlæg på høj kvadersokkel. I 1828 solgtes Wedelslund

til handelshuset Warburg i Altona, og det var sandsynligvis kort herefter, at hovedfløjen blev omsat i grundmur og østfløjens østgavl blev pudset over og forsynet med en fronton over indgangsdøren.

Kulturarvsstyrelsen har givet et tilskud på 1. mio. kr. til omlægning af østfløjens tag og restaurering af bindingsværk i samme fløj. Frontonen mod øst bliver i den anledning fjernet, ligesom pudslaget over bindingsværk ikke reetableres, da det har været til skade for det underliggende bindingsværkstømmer.

Wedelslund set fra havesiden. Puds og fronton fjernes i forbindelse med den igangværende restaurering.

Den trefløjede hovedbygning på Wedelslund med den grundmurede hovedfløj mod syd og østlængen til venstre i billedet.

Wildersgade 53, Christianshavn, København

Fredningen omfatter: Forhuset (1731, ombygget og forhøjet 1776). Fredet i 1959.

”Thomas Overskous Hus” kaldes det fine forhus med de to store, markante skorstenspiber. Forhuset er opført 1776 og er i det ydre stort set ikke ændret siden. Det har fra opførelsen haft en gennemgående forstuegennemgang i midten hvori trappen ligger. På hver side af trapperne er i alle etager én lejlighed. Alle de oprindelige ildsteder til skorstenene er bevarede i lejlighedernes køkkener. I taget har der siden opførelsen været tre kviste med halvrundt tag mod gaden. I 1880’erne ombyggedes kælderetagen, idet

vinduerne her forlængedes ned til gadeplan. Over hoveddøren i husets midte er indmuret en mindeplade med inskription ”I dette hus boede digteren Thomas Overskou 1798-1873”.

Kulturarvsstyrelsen har i 2008 ydet støtte på i alt 1 mio. kr. til en gennemgribende udvendig istandsættelse, der omfatter tagomlægning, istandsættelse af facader og vinduer samt fornyelse af kviste og reparation af skorstenspiber, efter at bygningen i en årrække har fremstået meget forfalden.

Wildersgade 53 på Christianshavn med de store skorstene.

Wildersgade 60, Christianshavn, København

Fredningen omfatter: Bygninger og mure mod Overgaden neden Vandet og Bådsmandsstræde samt forhuset mod Wildersgade med sidebygningen (1802 af J.H. Rawert). Fredet i 1932.

Den statelige, markante og smukke kasernebygning blev opført 1803 af stadsinspektør J.H. Rawert og tømrermester Andreas Hallander som private entreprenører til Marinekorpsset for Krigsministeriet. Kasernen er én blandt flere københavnske kaserner, der fulgte i kølvandet på beslutningen fra 1760'erne om ikke længere at indkvartere soldater privat.

Bygningen er i dag indrettet med boliger, og er udstykket i ejerlejligheder. Vinduerne er alle oprindelige, og trænger til istandsættelse. Reparation og malerbehandling har gennem mange år været foretaget individuelt af de enkelte ejere, hvilket har medført at vinduerne er forskelligt reparerede og malerbehandlede med varierende farver, til stor skade for helheden. Kulturarvsstyrelsen har ydet et tilskud på 1. mio. kr. til restaurering af en del af vinduerne. Tilskuddet er givet under forudsætning af, at ejerlejlighedsvedtægterne ændres, således at vedligeholdelse af vinduer fremover bliver et fælles anliggende, og ikke udføres individuelt af de enkelte ejere

Oprindelige vinduer mod gården i den tidligere Wildersgade Kaserne.

Herregårdsmidlerne

Oddenvej 31, Odden Hovedgård, Mygdal ved Hjørring

Hovedbygningens sydfløj (1455), østfløj (1520) og vestfløj (1800-tallets slutning) samt det lave hus ved østfløjens nordgavl (1800-tallet), brolægningen på gårdspladsen og tilkørselsvejen samt hegnsmuren langs gårdspladsens nordside. Fredet i 1918. Fredningen udvidet i 1987.

Odden Hovedgård er anlagt på et voldsted, der står med stejle skrænter ned mod de nu udtørrede grave. Bygningsanlægget består af to hvidkalkede senmiddelalderlige længer på to etager samt en nyere bygning i en etage mod vest. Ridder Oluf Andersen Lunge, der var den første, der skrev sig til Odden i 1454, har formentlig lagt grunden til bygningsanlægget. Sydfløjen dateres til 1455. Østfløjen, der er bygget over en ældre kælder, er antageligt opført før 1520. I 1700-tallet moderniseredes bygningernes indre og den nuværende smukke hovedtrappe blev opstillet. 1763 nedbrændte en bindingsværkslænge mod vest, der var opført 1652 sammen med den nu forsvundne nordre længe opført i grundmur. I ca. 1840 blev gavlenes kamtakker nedtaget, og bygningsanlægget fik herefter sit nuværende udseende.

I 2008 har Kulturarvsstyrelsen bevilget 1 mio. kr. dels til færdiggørelsen af de udvendige arbejder på vinduer og facader, dels til færdiggørelse af den indvendige restaurering af værelserne på 1. sal, hvor bløde masonit- og gipsplader på væggene er fjernede og lofter og vægge er blevet pudsede og kalkede. Ligeledes er den lange forbindelsesgang blevet istandsat. I forbindelse med disse arbejder er 1500-tals dekorationer fremdraget og restaureret. I sommerstuen er falske loftsbjælker fjernede og det pudsede loft med midterroset er genetableret. I hallen er lagt nyt gulv og trappen til 1. sal er istandsat og malet, ligesom vægbeklædninger er fjernet og er blevet pudsede og kalkede.

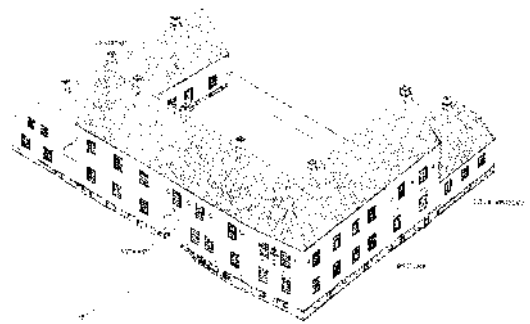

Foto og axenometri af Odden Hovedgård: Erik Einar Holms Tegnestue.

Ørslev Kloster, Hejlskovvej 15, Hald nær Skive

Fredningen omfatter: Den trefløjede hovedbygning samt murene ved kirkens apsis (ca. 1500, ombygget i 1700-tallet) og portnerboligen (beg. af 1800-tallet). Fredet i 1918. Fredningen udvidet i 1985.

Ørslev Kloster nævnes første gang i 1275. Klosteranlægget er firefløjet. Kirkefløjen er ældst, en romansk granitkvaderkirke af store dimensioner. I de øvrige fløjes murværk er bevarede betydelige rester af de oprindelige ydermure fra omkring 1300. Omkring år 1700 ombygges fløjene til tre lave længer i én etage i barok stilart, hvorved bygningsanlægget i hovedtrækkene får sit nuværende udseende. I det indre findes i østfløjen en række velbevarede fine rum, smukt udstyrede med panelværker og barokke, pudsede lofter med loftsmalerier.

I 2005 ansøgte Kulturarvsstyrelsen om økonomisk støtte til istandsættelses- og konserveringsarbejder i østfløjens smukke rum. Styrelsen bevilgede et tilskud på 1. mio. kr. til arbejdets udførelse. Under arbejdet, efter panelværker og lærredsfelter blev nedtaget, konstateredes uventede og store konstruktive problemer i 1300-tals murværket, og restaureringsarbejderne måtte stoppes af økonomiske grunde. I 2008 modtog styrelsen en revideret ansøgning, hvor fordyrelser af projektet var budgetteret til ca 1.8 mio. kr. På den baggrund besluttede Kulturarvsstyrelsen at bevilge yderligere 900.000,- kr. af herregårdsmidlerne til færdiggørelse af projektet, som forventes afsluttet i efteråret 2009.

Sydfløjen af Ørslev Kloster set fra syd.
Foto: Erik Einar Holms Tegnesteue.

Overgård Gods, Overgårdsvej 28, Mariagerfjord Kommune

Fredningen omfatter: Den trefløjede hovedbygning (1540'rne, vestfløjen 1700, tårnet forhøjet 1730). Fredet i 1918.

Godsets første samler og bygningernes bygherre var den navnkundige rigsråd Jørgen Lykke (død i 1583). Han opførte Overgård som et trefløjet anlæg i tre etager, hvoraf den øverste var et halvstokværk.

Ikke bare Overgård har ændret sig gennem tiderne, det har landskabet omkring godset også. Da Overgård blev opført lå bygningerne yderst på en tange nær havet og Mariager Fjord. - senere er arealerne blevet opdæmmede og dyrket således at godset i dag ligger et godt stykke inde i landet. Den forsvarsmæssigt fordelagtige landskabelige placering er grunden til, at der aldrig har været en voldgrav omkring Overgård. Selvom der er blevet længere til vandet end oprindeligt, danner Overgårds Tårn stadig et markant sømærke til Mariager Fjord.

Omkring år 1730 forhøjede den daværende ejer, Etatsråd Frederik von Arenstorff (død 1739)

trappetårnet. Arbejderne med forhøjelsen, spir og vindfløj blev angiveligt udført af aldermand og tømmermester Gabriel Sørensen fra København. Hvert fag i det oktagonale etagespir er lodret afstivet mod vindtryk i konstruktionen ved hjælp af et andreaskors i tømmer, som det også ses på tegninger til Vor Frue Kirke i København. Vindfløjen øverst er prydet med liljeblade, hvilket er en elegant henvisning til Arenstorffs hustru Marie Antonette Liliencron. Ved samme lejlighed blev bremsersandstensportalen til tårnindgangen opført og trappen inde i tårnet angiveligt ombygget fra en spindeltrappe til den eksisterende vindeltrappe, der har en imponerende durchsicht.

Tårnet trænger efter en levetid på små 300 år til at blive grundigt restaureret. Under 2. Verdenskrig har tårnet i en kort periode angiveligt været brugt som målskive for tyske soldater, hvilket skudhuller i kobberbeklædningen vidner om. Kulturarvsstyrelsen har givet tilsagn om 1 mio. kr. i støtte til restaurering af tårnet, herunder udskiftning af kobber.

Overgård Gods.
Tårnets lanterne med den forvitrede kobberbeklædning ses med Mariager Fjord i Baggrunden.

Materialedepoter

Siden starten af 1970'erne har Kulturarvsstyrelsen indsamlet, opbevaret og givet støtte til fredede bygninger i form af brugte byggematerialer til restaurering af fredede bygninger.

Materialerne består hovedsageligt af tagsten, tagskifer, mursten, natursten og tømmer. Herudover også mølledele, døre og vinduer.

Materialerne opbevares i depoter fordelt over hele landet, hovedsageligt på fredede ejendomme. Depoterne drives i samarbejde med lokale håndværksmestre, der er behjælpelige når der skal findes materialer frem til verserende byggesager.

I 2006 fik Center for Bygningsbevaring i Raadvad til opgave at gennemgå omfanget materialedepoternes indhold og beskaffenhed med henblik på en vurdering af depoternes fremtidige drift. I 2008 blev iværksat en gennemgribende oprydning i depoterne, og det blev besluttet at indskrænke lagrene til ét enkelt, men velfungerende depot. I depotet ønskes en samling af de mest værdifulde og brugbare bygningsdele til anvendelse i vores allerbedste fredede bygninger. Der vil også blive udarbejdet en database, hvor det nemt og overskueligt vil være muligt at finde de ønskede materialer. Endelig vil der blive indrettet en materiale-eksemplarsamling. Depotet kommer fremover til at ligge i Den Røde Lade ved Frederiksdal på Sjælland.

Nogle af de byggematerialer, der findes på Kulturarvsstyrelsens materialedepot.

Den røde lade.
Foto: Raadvad Center for Bygningsbevaring.

Kulturarvsstyrelsens egne bygninger

Østergade 2, Karnaphuset, Rønne, Bornholm

Fredningen omfatter: Forhuset (ca. 1750). Fredet i 1974.

Kulturarvsstyrelsen købte i 2004 det lille og dengang meget forfaldne Karnaphus i Rønne. Huset er fra 1753 og indgik oprindeligt som del af stuehuset i en trelænget skippergård. Det er det sidste hus i Rønne, som har bevaret sin karnap. Karnaphuset udmærker sig desuden ved et enestående klassicistisk interiør i stuen bag karnappen. Overvæggene er her beklædt med 850 blå-hvide hollandske fliser, der er fine snedkerdetaljer på døre og paneler og bemalede dørstykker med landskabsmotiver.

Efter grundige bygningsarkæologiske undersøgelser begyndte Kulturarvsstyrelsen i 2006 en gennemgribende restaurering. Arkitekt MAA Mette Maegaard Nielsen har ledet arbejdet og også tegnet et nyt sidehus (ikke fredet), hvori der bl.a. er indrettet badeværelse.

Istandsættelsen af Karnaphuset og opførelsen af sidehuset blev afsluttet i 2007, og gårdhaven og de sidste småting blev færdigt i løbet af 2008. Karnaphuset har i årets løb modtaget diplom for smuk og veludført restaurering og ny tilføjelse af Rønne Byforening samt en første præmie i kommunens arkitekturpris.

Karnaphuset er solgt videre til en ny ejer, der overtog det 1. februar 2009.

Stuen bag karnappen med hollandske fliser og dørstykker med landskabsmotiver.

Karnaphuset fra gård-siden med det nye sidehus.

Rewentlowsvej 2, Brahetrolleborg Vandmølle, Korinth ved Fåborg

Fredningen omfatter: Stuehuset og den hermed sammenbyggede vandmølle (1792). F. 1945.

Kulturarvsstyrelsen overtog i 2006 en af herregården Brahetrolleborgs fredede bygninger, vandmøllen fra 1792. Vandmøllen ligger meget markant ud til landevejen og lige over for herregårdens hovedbygning. Dens historie går tilbage til middelalderen, og møllen har i sin nuværende skikkelse været i drift til langt op i 1900-tallet, først som kornmølle og senere til el-produktion. Selve vandmøllen er bygget sammen med et stuehus, der fortsat er beboet.

Da Kulturarvsstyrelsen overtog ejendommen var taget over møllehuset styrtet delvist sammen, og den træbeklædte sydside mod vandløbet havde alvorlige sætningsskader. Kulturarvsstyrelsen har sikret og afdækket de bevarede dele af bygningen, men har ikke påbegyndt en genopbygning af anlægget.

Historisk foto af Brahetrolleborg Vandmølle.

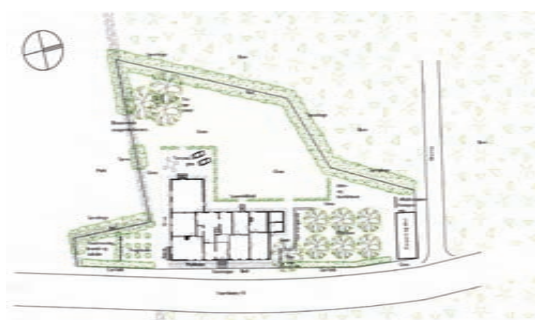
Brahatrolleborg Vandmølle som den så ud da Kulturarvsstyrelsen overtog den.

Faurhøjsvej 43, Bremerstente, Vester Åby ved Fåborg

Fredningen omfatter: Stuehuset med tilbygning (beg. af 1800-tallet). Fredet i 1987.

I foråret 2005 købte Kulturarvsstyrelsen landarbejderhuset Bremerstente ved herregården Brahetrolleborg på Sydfyn. Huset var i meget dårlig stand efter at have stået tomt i en årrække, og formålet med købet var at sætte huset i stand til en tidsvarende bolig.

Den lille stråtækte bygning fra begyndelsen af 1800-årene blev fredet som en del af den interessante kulturhistoriske helhed omkring Brahetrolleborg, hvor både den statelige hovedbygning med tilhørende avlsgård samt vandmølle, hospital, godsforvalterbolig, fiskerhytter o.s.v. fortæller om herregårdslivet i 17- og 1800-årene. Brahetrolleborg blev i 1775 til 1801 ejet af Johan Ludvig Reventlow, som var en af foregangsmændene i tidens store landboreformer.

Bremerstente er nu istandsat, og der er ydet en stor indsats af arkitekten Thomas Hillerup og alle de implicerede håndværkere for at bevare så meget som muligt af husets gamle struktur og detaljer, samtidig med at huset skulle ombygges fra næsten ruin til en moderne bolig. Selvom køkkenet er helt nyt har brændekomfuret og gruekedlen stadig plads ved den gamle køkkenskorsten.

Bremerstente bliver opvarmet ved hjælp af jordvarme, og en del af anlægget er nedgravet i haven bagved huset. Det er årsagen til, at også haven måtte planlægges grundigt. I 2008 skabte landskabsarkitekt Kirsten Lund-Andersen sammen med dygtige gartnere en ny, traditionel fynsk landbohave.

Befriet for stikkende krat og meterhøje brændenælder er Bremerstente nu vågnet af sin tornerosesøvn, og omgivet af nyanlagte grusstier, lavendelhække, tjørn, frugttræer, rabarber, bærbuske, humle, syrener og kastaniehegn står det gamle landarbejderhus nu parat til at få en ny og entusiastisk ejer.

Illustrationer viser Bremerstente før restaureringen. Projekttegninger med haveplan og det færdige, smukke resultat.

Trekroner 1, Trekroner Fort, Københavns Havn.

Fredningen omfatter: Søfortet med alle anlæg og bygninger (1787 og senere). Fredet i 1984.

Søfortet Trekroner i Københavns Havn blev købt af staten i 1984 og fredet samme år. Fortet ligger på en kunstig ø, anlagt fra 1787 og en årrække frem. Da staten overtog fortet begyndte en langvarig og tiltrængt restaurering, som Kulturarvsstyrelsen nu viderefører. I 2008 blev projektet med at gøre kasematbygningen tæt på tag og fag igangsat. Alle elementer er blevet grundigt registreret og opmålt, hvorefter de er udtaget og sejlet til istandsættelse på værksted. Vinduerne, der er udført med jernkarme og -poste, er indstøbt i betonkonstruktionen under byggeprocessen. En frihugning af elementerne har derfor fundet sted. Målet for restaureringen er at bevare så mange originale bygningsdele som overhovedet muligt samt at rekonstruere med samme teknik og materialer som de oprindelige dele.

I 2008 er der endvidere gennemført terrænarbejder i form af tilretning og forstærkning af skråningen mod øst, samt fornyelse af trapper.

Fyrtårnet på Trekroner.

De Ovale Haver, Have nr. 28, Nærumgårdsvej 73, Rudersdal Kommune

Fredningen omfatter: Kolonihaveparken (1949 af C.Th. Sørensen). Fredet i 1991.

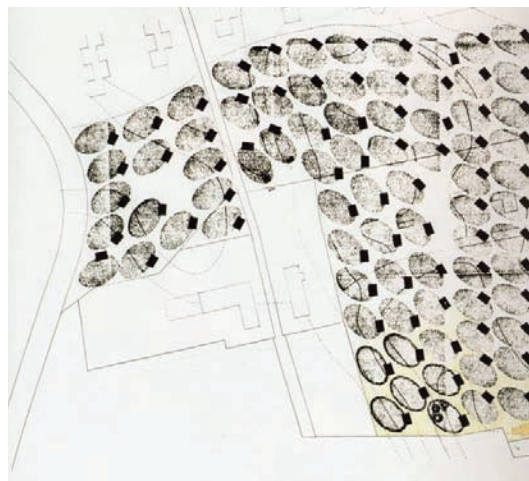
Haveforeningen blev anlagt i 1948 i et kuperet område med 48 ovale haver lagt vinkelret på højdekurverne og med hver have liggende helt frit med egen hæk hele vejen rundt. I de græsbelagte rum mellem haverne opstår herved unikke smukke haverum med stor variation. Efter fredningen, som blev foreslået af Haveforeningen og Lokalkomiteen for Danmarks Naturfredningsforening i fællesskab, blev der udarbejdet en administrationssaftale mellem dengang Søllerød Kommune og Kulturarvsstyrelsen, dengang Skov- og Naturstyrelsen, med retningslinjer for haverne og havehusene. Arbejdet blev udført af landskabsarkitekt Kirsten Lund-Andersen.

I forbindelse med en revision denne manual for haveforeningen herunder registrering af hver enkelt have foretaget af Landskabsarkitekten Kirsten Lund-Andersens tegnestue blev Kulturarvsstyrelsen opmærksom på have nr. 28, som lå tilgroet med et lille havehus og skur på kun i alt 9m². Da brugsretten til haven var ledig opstod tanken om her at kunne skabe en mønsterhave efter plan af C.Th. Sørensen.

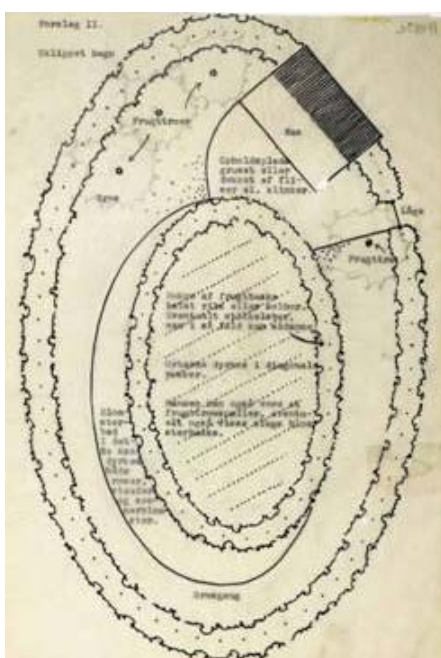
Da brugsrettigheder kun kan tilfalde beboere i Rudersdal Kommune blev Rudersdal Kommune søgt om tilladelse til en midlertid overtagelse af have nr. 28. Rudersdal Kommune meddelte i efteråret 2008 tilladelse til, at Kulturarvsstyrelsen tilladelse til brugsret i 10 år indtil 2018.

I foråret og sommeren 2009 bliver haven omlagt og havehus med skur restaureret og genopført i en ny position for at indgå i C.Th. Sørensens oprindelige haveplan.

Det er endvidere tanken, at have og havehuset skal være åben for besøgende, som kan studere haven og i huset finde plancher med oplysninger om både arkitekten og haverne.

[Tegninger af C.Th. Sørensen til De Ovale Haver.](#)
[Have nr. 28 med det lille hus, som det så ud da Kulturarvsstyrelsen overtog det i 2008.](#)

Salling Østergård, Østergårdsvej 1, Åsted, Skive Kommune.

Fredningen omfatter: Den firefløjede hovedbygning (vestfløj 1516, sydfløj ca. 1530-40, øst- og nordfløj ca. 1550). Fredet i 1918.

På den nordligste del af halvøen Salling i Limfjorden ligger den lille senmiddelalderlige herregård Østergaard. Hovedbygningen består af fire sammenbyggede fløje omkring landets mindste borggård på kun 9 x 9 meter. Vestfløjen er ældst og opført på et kvadratisk voldsted som et selvstændigt stenhus i slutningen af 1400-årene. Sydfløjen blev bygget til i 1516, og omkring 1550 fuldenkte Ivar Krabbe nord- og østfløj anlægget.

Staten købte Østergård i 1999, hvor bygningerne havde stået tomme i en årrække, og forfaldet var langt fremskredet. Den udvendige restaurering blev afsluttet i 2003, og siden har Kulturarvsstyrelsen udført løbende vedligeholdelse af bygningerne.

I 2008 er kælderbjælkelaget under østfløjen blevet repareret, og en ny trappe fra gårdens sydvestre hjørne til kælderen under sydfløjen er

etableret. False i murværket viste en oprindelige åbning på dette sted, og udgravninger udført af Skive Museum i gården afslørede rester af to trapper fra forskellige tider. Arkitekt Erik Einar Holm har opbygget den nye trappe traditionelt af munkemursten overdækket af en trælem.

Støtteforeningen for Middelalderborgen Østergaard har taget initiativ til oprensning af den såkaldte karpedam vest for hovedbygningen samt genetableret en farbar sti rundt om dammen. Styrelsen desuden givet tilladelse og støtte til etablering af en ny træbro over udløbet fra dammen.

Læs mere om Støtteforeningen og nyheder fra Østergård på <http://www.middelalderborgen-oestergaard.dk/>

Se web film om Salling Østergård på http://www.renaessancensbygninger.dk/OEST_G/index.html

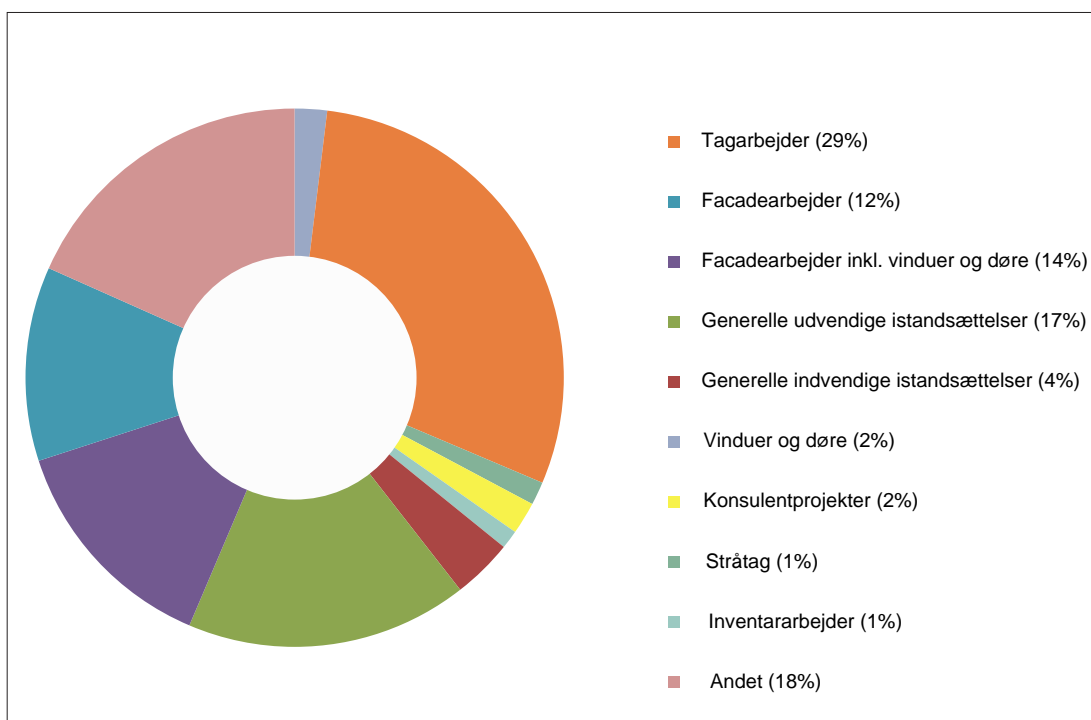

Det lille gårdrum på Salling Østergård.

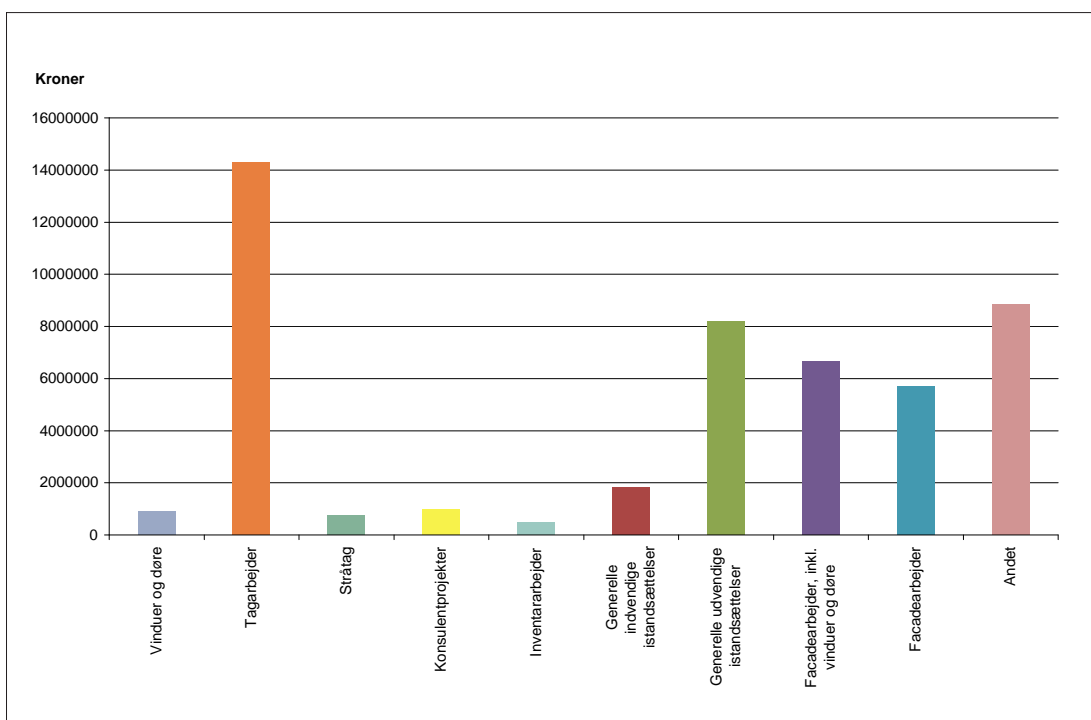
Fordeling af tilskudsmidler

I 2008 har Kulturarvsstyrelsen fordelt tilskud på i alt 49 mio. kr. Derudover er der blevet uddelt 6 mio. kr. fra en særlig pulje til herregårde.

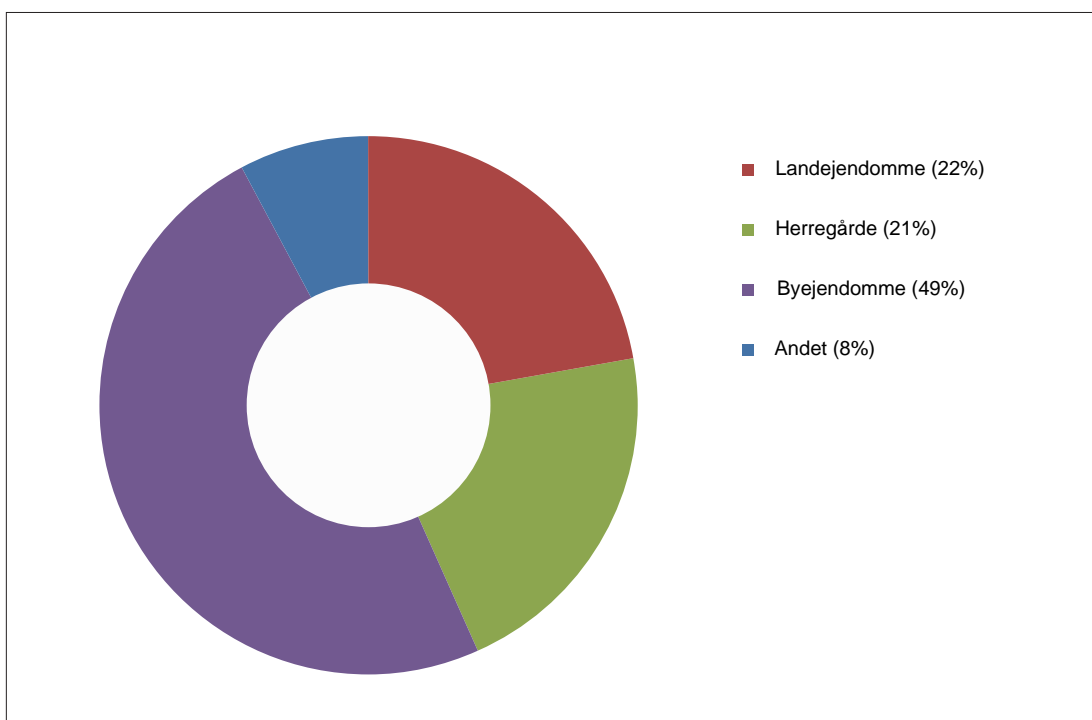
Indeholdt i de 49 mio. kr. er et beløb på 32 mio. kr. direkte posteret på finansloven. Hertil kommer bl.a. indtægter fra lån, overførsler fra 2007 og genanvendte midler, der er tilbagebetaling af de tilskud, der ikke kom til udbetaling. Tilbagebetaling sker når bygningsarbejder ikke er blevet gennemført, eller når hele beløbet ikke er blevet anvendt.

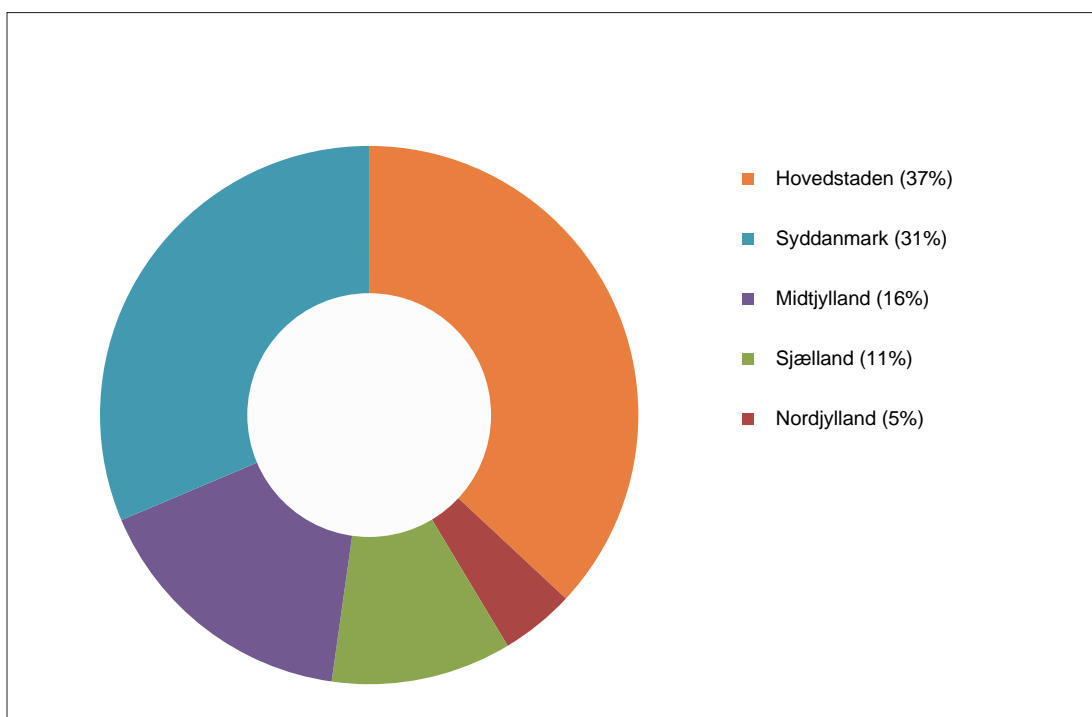
Procentvis fordeling af støttemidler efter typer af arbejder.

Fordeling af støttemidler fordelt på typer af arbejder.

Procentvis fordeling af støttemidler fordelt på bygningskategorier.

Procentvis fordeling af støttemidler fordelt på regioner.

Årsberetningen 2008

Udgivet af Kulturarvsstyrelsen, København 2009

Foto:

Kulturarvsstyrelsen hvor intet andet er angivet.

Redaktion:

Signe Hommelhoff, Kulturarvsstyrelsen

Simon Ostenfeld Pedersen, Kulturarvsstyrelsen

Grafisk tilrettelæggelse:

Signe Hommelhoff

Tryk:

P. J. Schmidt A/S, Vojens

Oplag:

1. oplag

350 stk

ISBN trykt version: 978-87-91298-41-7

ISBN web-publikation: 978-87-91298-42-4

Distribution:

Kulturarvsstyrelsen

Årsberetningen findes på:

www.kulturarv.dk